

5-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ GEÇERLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Prof. Dr. Alev Önder
Marmara Üniversitesi
aonder@marmara.edu.tr

Araş. Gör. Dr. Asude B. Dağal
Marmara Üniversitesi
asudebd@gmail.com

Araş.Gör. Duygu Şallı
Marmara Üniversitesi
duyarsal@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukları için iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği hazırlanmış ve bu ölçeğin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sınanması çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Araştırmancın çalışma grubunu; İstanbul ilinde resmi okullara devam eden 5-6 yaş grubu 300 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada, "5-6 yaş çocukları için iletişim becerileri ölçeği (OÇİBÖ)" geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonunda 46 maddelik bir ölçek olarak hazırlanmıştır. Araştırmada ölçeğin geçerlilik sınanması için uzman görüşüne dayalı görünüm geçerliliği ve faktör yapısına yönelik faktör analizi yapılmıştır. Ölçek 4 alt gruba ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin tamamının Cronbach Alpha değeri .98 bulunmuştur. Test- tekrar test sınavında zamana karşı değişmezlik güvenilirliğinin yeterli olduğu ortaya çıkmıştır ($r= 1,000$ $p<.000$; $t=-1.664$. $p> .05$). Sonuç olarak "5-6 yaş grubu iletişim becerileri ölçeği" bu yaştaki çocukların iletişim becerilerinin değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kabul edilebilir.

Anahtar Sözcükler: 5-6 yaş okul öncesi çocukları, iletişim becerileri ölçeği, geçerlilik, güvenilirlik.

THE VALIDITY AND RELIABILITY ANALYSIS OF COMMUNICATION SKILLS FOR SCALE 5-6 AGED CHILDREN

Abstract

In this study a communication skills scale has been prepared for the 5-6 years old children who attend to preschool. The main purpose of the study was to test the validity and the reliability of the scale. Working group of the study was 300 children who were 5-6 years old attending to the public preschools in İstanbul. After the validity and reliability studies a 46 item scale was created. To test the validity of the research, face validity was carried out based on expert opinions and also factor analysis was conducted for the factor structure. The scale was divided into four sub subgroups. The Cronbach's alpha value of the overall scale was .98. Test-retest stability reliability with respect to time was found to be adequate. Consequently, "the 5-6 age group communication skills scale" can be considered as a valid and reliable instrument for the evaluation of children's communication skills at this age.

Key Words: 5-6 years old preschool children, communication skills scale, validity, reliability.

GİRİŞ

İnsanoğlu toplumsal bir varlık olduğu için dünyayı diğer insanlarla kurduğu iletişimlerle anlamlandırmaya çalışmaktadır. Çünkü insanoğlunun içinde bulunduğu sosyal ortamlar, diğer insanlar ve onların arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır. Birbiriyle ilişki kuran insanlar ise hem kendileriyle ilgili diğerlerine bilgi vermekte hem de karşı taraftan bilgi toplamaktadırlar. Bu nedenle, insanın doğasında olan kendini anlatma ve başkalarını anlama ihtiyacı bireyleri iletişim kurmaya itmiştir (Cüceloğlu, 1995). Başka bir deyişle insanlar başkalarıyla bir arada olabilmek, onları etkileyebilmek, kendilerini anlatabilmek ve diğer insanları anlayabilmek için iletişim kurmak zorundadırlar (Kocaman, 2006:2).

İletişim denince akla genellikle konuşmak gelir. Oysa iletişim dinleme ile başlar. Dinleme, öğrenilmesi gereken bir beceri ve alışkanlık olan dinleme becerisi ile başlar. Bu sebeple dinleme becerisinin küçük yaşlardan itibaren ailede ve okullarda öğretilmesi gerekir (Çağdaş, 2008). İyi bir dinleyici, konuşan kişinin yalnız söylediği sözleri değil; yüzü, eli, kolu ve bedeni ile yaptığı hareketleri de duyar. Çünkü iletişimde sadece sözlü mesajlar gönderilmez. Yüz yüze iletişimde yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedenin duruş tarzı ve ses tonu gibi sözsüz mesajlarda kullanılır. İnsanlar düşüncelerini sözel mesajlarla ifade ederler. Duygularını ise çoğunlukla ses tonları ve beden dillerine yansıtırlar (Çağdaş, 2006).

Çocuklar doğumdan itibaren bazen ağlayarak, bazen kollarını uzatarak, bazen yüz ifadelerini değiştirerek, daha sonra sözcükler aracılığıyla ve bunların dışında daha bir çok yolu kullanarak iletişim kurmaya çalışırlar. Uzmanlara göre iletişim, kazanılmış bir davranış ve becerinin ürünüdür. Bu becerinin temeli, diğer gelişim alanlarında olduğu gibi, okulöncesi yıllarda atıldığında gelişimin çok daha hızlı olacağı bilinmektedir (Bayrakçı, 2007: 2).

Altı yaşından önce çocuğun iletişim davranışlarını kazanması, önemli ölçüde dil gelişimiyle ilgilidir. Ancak iletişim dil gelişimiyle sınırlı değildir. Jestler, yüz ifadeleri ve mimikler, göz kontağı, kişiler arası mesafe, bedenin duruşu, dokunma, aktif dinleme, sessizlik, mesaj sırasını gözetme, iletişime davet, empati, bakış açısı alma (diğer kişinin bakış açısını üstlenme ve neler hissettiğini bilme), şifre değiştirme (konuşma tarzını diğer kişilere göre ayarlama), iltifat da iletişim davranışları arasında yer almaktadır. Dil ve iletişim becerileri; psikomotor, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim ile paralel olarak ele alındığında sağlıklı bireylerin yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır (Görgülü, 2009:12). Etkili iletişim kuramamanın nedenlerinin; biliş, algı, duygu, bilinç dışı ihtiyaçlar, kişisel faktörler, roller, sosyal ve fiziksel çevre, mesajın niteliği ve iletişim becerileri olduğu belirtilmektedir (Çam, 1997;Dökmen, 1996).

Etkili kişilerarası ilişkiler için iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir; çünkü iletişim becerilerini geliştirmek; aile, iş ve okul hayatında başarılı olmak için gereklidir (Deniz, 2003). Etkili iletişim becerilerinin aile, okul ve iş yaşantısını olumlu yönde etkilediğine dair çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ancak yapılan diğer araştırmalar son dönemlerde iletişime yönelik sıkıntılarının arttığını göstermektedir. Örn; Baymur ve Yeşilirmak'ın üniversite öğrencileriyle ilgili araştırmasında üniversitelerin iletişim yeterlilikleriyle ilgili sorunları olduğunu tespit etmiş olup, Voltan'da aynı bulguyu lise öğrencilerinde tespit etmiştir; Mooney'in üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada başkalarıyla iletişim kurmaya yönelik sıkıntıları olduğunu belirtmiştir. Çulha ve Dereli ise yaptığı çalışmada; iletişim sorunları olarak; duygu ve düşüncelerini açıkça söyleyememek, rahat konuşamamak, yaş ve sosyal statü olarak daha büyüklerle rahat konuşamamak, bir arkadaş grubuna girememek, karşıt cinsle arkadaş olamamak olarak belirtmişlerdir (Bozkurt, 1999).

Oskay (1981) ve Köknel'in (1986) çalışmalarında ise; çocuk eğitiminde ailenin ve çevrenin çocuğun yaşına ve gelişim çağına uygun olmayan beklentilerinin olması, ailenin bu beklentilerinin gerçekleşmesi için aşırı baskı ve dayığa varan ceza ve şiddet yöntemlerine sıklıkla başvurması, yetişkinler arasındaki iletişim bozukluğunun temel nedenlerinden birisi olarak açıklanmaktadır (Bozkurt, 1999). Aynı zamanda iletişim becerileri gelişmiş olan çocukların yaşlıları tarafından daha kolay kabul edildiği sosyal mesafeyi daha kolay ayarlayabildikleri tespit edilmiştir (Ergin, 2003: 22.23).

Çoklu Zekâ Teorî'sine göre ise; kendini ifade edebilme. etkin dinleme ve etkili konuşma becerileri ve iletişim kurma yeteneği sözel-dilsel zekâ ile; diğer insanların duygularına karşı duyarlı olma, diğer insanları konuşmaları ile etkileme. sözel ve bedensel dili etkili kullanma ve empati kurabilme kişilerarası-sosyal zekâ ile; kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olma. kendi duygularına karşı duyarlı olma ise kişisel-içsel zekâ ile ilgili becerilerdir.

Çoklu Zekâ Teorî'si içinde yer alan kişisel ve sosyal zekâların ikisine birden bilim adamları duygusal zekâ adını vermişlerdir. Duygusal zekâ, duyguların kontrol edilebilmesi. sağlıklı ve uyumlu sosyal ilişkiler kurabilmesi ve mutlu yaşam sürebilmesi için kazanılması gereken bütün yetenekler olarak tanımlanmaktadır (Yavuz, 2001; Güneysu, 2003).

0-6 yaş arası kapsayan okul öncesi yıllar kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde ileri yıllara olan etkisi nedeniyle yaşamın en kritik dönemlerinden biridir. Çocuğa erken yaşlarda sağlanacak deneyimlerle elde edilecek temel bilgi beceri ve alışkanlıklar çocuğun daha sonraki yaşamının yanı sıra ve duygusal yaşamını da biçimlendirecek güçtedir. Tesadüflere bırakılmayacak kadar ciddi bilimsel ve sistematik bir organizasyonla yönlendirilmesi gereken okul öncesi eğitim hizmeti tüm eğitim sisteminin en can alıcı basamağıdır (Ergin, 2003:..22-23).

Yapılan araştırmaların sonuçlarına dayanarak ileriki yaşlarda iletişim sorunlarının yaşanmaması için erken yaşlarda çocukların iletişim becerilerine sahip olması gerektiğini söyleyebiliriz. Erken yaşlarda duygu ve düşüncelerini açıkça söyleyebilen, bir arkadaş grubuna rahatça girebilen çocuklar yetiştirmek, onların ilerleyen yaşlarda rahat iletişim kuran bireyler olmalarının temellerini oluşturabilir. Buna dayanarak; okul öncesi dönemde eğitim kurumlarının önemli işlevlerinden birinin dil ve iletişim becerilerini geliştirmek olduğu söylenebilir

Buradan hareketle 5-6 yaş grubu çocukların iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılarak geliştirilmesi, araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan iki soruya yanıt aranmıştır:

1. "5-6 yaş okul öncesi çocukların iletişim becerileri ölçeği" yeterli geçerlik düzeyine sahip midir?
2. "5-6 yaş okul öncesi çocukların iletişim becerileri ölçeği" yeterli güvenilirlik düzeyine sahip midir?

Sınırlılıklar

1. Uygulama 2011-2012 eğitim öğretim yılı ile.
2. Çalışma grubu milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okul öncesi kurumlara devam eden 5-6 yaş çocukları ile.
3. Bulguları milli eğitim bakanlığına bağlı okul öncesi kurumlarında öğrenim gören 5-6 yaş çocuklarının öğretmenlerine uygulanan. araştırmacılar tarafından hazırlanan iletişim becerileri ölçeği ile elde verilerle sınırlıdır.
4. Verilerin toplandığı çalışma grubunda yer alan çocukların aileleri, orta sosyo ekonomik düzey aileler ile sınırlandırılmıştır.

Önem

1. Bu araştırma, 5-6 yaş çocuklarının, öğretmenler tarafından gözlemlenen iletişim davranışlarına yönelik bir ölçeğin alana kazandırılması.
2. Bu konu kapsamında yeni çalışmalara rehberlik etmesi.
3. Okul öncesi eğitim alanında çocuklar için hazırlanan programlarda iletişim becerilerinin de önemsenmesi ve desteklenmesi gerekliliğine dikkatin çekilmesi açısından önemlidir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışmada ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği kapsamında tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen İstanbul ilinin 5 merkez ilçesinde yer alan milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okullarda eğitim alan 5-6 yaş grubundan, yaşları 57 ile 65 ay arasında olan 300 çocuk oluşturmuştur. Ancak çocukların yaşları arasında dagruplamaya gidilmemiştir. 300 çocuğun 153'ü kız (%51), 147'si erkek (%49) çocuktan oluşmaktadır.

Ölçeğin uygulandığı resmi okullarda ailelerin okula ödediği ücretler temel alınarak orta sosyo ekonomik düzeyi temsil eden ailelerin çocukları ile çalışılmıştır.

Çalışmaya katılan okulların seçiminde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örneklemede evreni oluşturan her elemanın örneğe girme şansı eşittir. Dolayısıyla hesaplamalarda da her elemana verilecek ağırlık aynıdır (Arıkan, 2004: 141). Bu nedenle çalışma grubunun seçiminde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen okullardaki öğretmenlerin sistematik örnekleme yöntemi ile belirlenen öğrencileri oluşturmuştur.

Sistematik örnekleme yöntemi; Örneklem seçim işlemlerinin kolay olması nedeniyle özellikle evren büyük olduğunda kullanılan bir örnekleme yöntemidir. Başlangıç sayısı rastgele sayılar tablosundan 1 – 30 arasında bir sayı seçilerek bulunur. Seçilen sayı 8 ise önce 8'inci dosya örnekleme alınır, sonra her 30 dosyada 1 dosya örnekleme alınır. Böylece örnekleme çıkan dosya numaraları 8. 38. 68. 98. 14 978 olacaktır. (80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/mkaratay.doc).

Ayrıca ilgili literatür incelendiğinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında 300 üzeri örnekleme çalışılması durumunda o örneklemden elde edilecek sonuçların istikrarlı kaldığı bilgisinden hareketle (Field, 2009) bu çalışmada 300 kişilik çocuk grubunun yeterli olacağı düşünülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak 5-6 yaş çocuklarının iletişim becerilerini ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda dört ayrı alt ölçek belirlenmiştir. Bu alt ölçeklerin isimleri “Aktif İletişimde Bulunma”, “İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma”, “İletişimde Kurallara Uyuma”, “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” şeklinde belirlenmiştir. Aşağıda, belirlenen söz konusu alt ölçeklerin tanımlarına yer verilmiştir.

Aktif İletişimde Bulunma: Bir bireyin karşılaştığı kişi veya kişilerle. akran gruplarıyla, ailesiyle, öğretmenleriyle ve diğer yabancılarla iletişimi başlatabilmesi, sürdürülebilmesi, duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini rahat bir şekilde aktarabilmesi bireyin “aktif iletişimde bulunması” olarak tanımlanabilir.

İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma: Bir bireyin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini ifade ederken ortamda bulunan diğer kişilerin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne aldığı gösterir biçimde iletişimde bulunmasıdır.

İletişimde Kurallara Uyuma: Bir bireyin kişi ya da kişilerle iletişimde bulunurken karşısındaki kişiyi göz teması kurarak dikkatle dinlemesi, konuşma esnasında konuşma sırasına riayet etmesi, konuşurken nezaket sözcüklerini kullanabilmesi gibi iletişim kurallarına uyması olarak tanımlanabilir.

Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme: Bir bireyin diğer kişilerin kendisiyle iletişim kurma çaba ve girişimlerine olumlu tepkiler göstermesi “karşısındakine olumlu tepki gösterme” olarak tanımlanabilir.

Söz konusu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik değerlendirmeleri yapılırken ilk olarak görünüm geçerliği sınanmıştır. Ölçeğin görünüm geçerliği ile ilgili yapılan istatistiksel işlemlerin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Görünüm Geçerliği

İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin maddeleri hazırlanırken ilgili literatür gözden geçirilmiş ve 51 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçeğin temelini oluşturan maddelerin görünüm geçerliğini istatistiksel olarak sınamak için ölçek, alanda çalışan 8 uzmana sunulmuş 3 basamaklı likert derecelendirme ölçeği üzerinde her maddeyi değerlendirmeleri sağlanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda başlangıçta 51 maddeden oluşan ölçek 46 maddeye indirgenmiştir.

Tablo 1: $\alpha = 0.05$ anlamlılık Düzeyinde KGO'ları için Minumum Değerler

Uzman Sayısı	Minumum değer	Uzman Sayısı	Minumum Değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	16	0.42
9	0.75	17	0.37
10	0.62	18	0.33
11	0.59	19	0.31
12	0.56	20	0.29

(Yurdugül vd., 2005).

Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde 46 maddelik 5 li likert tipi ölçek oluşturulmuştur. Böylelikle ölçeğin ilk geçerlilik sınaması (görünüm geçerliği) tamamlanmıştır.

Oluşturulan 46 maddelik ölçeğin 5'li likerte göre düzenlenen değerlendirme basamakları "her zaman", "genellikle", "bazen", "nadiren", "hiçbirzaman" biçiminde tanımlanmıştır.

Verilerin Toplanması

İletişim becerileri ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için İstanbul ilinin 5 merkez ilçesindeki milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapan 30 öğretmene 10'ar öğrenci için araştırmacı tarafından iletişim becerileri değerlendirme ölçeği verilmiştir. Araştırmacı formun nasıl uygulanacağını öğretmene aktarmıştır. Öğretmenen 5'li likert olarak hazırlanmış olan 46 soruluk İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğini çocukların iletişim becerilerini formda yer alan sorular üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Bir sonraki hafta öğretmenden formlar geri alınmıştır. Çalışmaya ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlandıktan sonra toplamda 30 öğretmenin 300 öğrencisine ulaşılmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Verilerin çözülmesi aşamasında her bir alt problem için aşağıdaki işlemler sırasıyla yapılmıştır:

Araştırmamızın birinci sorusu şöyledi;

1. 5-6 yaş okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanmış olan "çocuk iletişim beceri ölçeği" geçerli bir ölçek midir?
 - Ölçeğin geçerliliğine ilişkin faktör analizi yöntemi kullanılarak ölçeğin faktör yapısı ortaya çıkmıştır.
 - Madde analizi; her bir alt grup puanının kendi alt grubunda yer alan maddelerle arasındaki korelasyona "Pearson Momentler Korelasyon" tekniği ile bakılmıştır.
 - Ayrıca diğer geçerlilik çalışması olarak. ölçek için hesaplanan ilk ve son çeyrek puanlar arasındaki farkların anlamlılığına bakılmıştır. Bu sayede ölçeğin maddelerinin ayırdediciliği sınanmıştır.Araştırmamızın ikinci sorusu ise şuydu;
2. 5-6 yaş okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanmış olan "çocuk iletişim beceri ölçeği" güvenilir bir ölçek midir?
 - Ölçeğin tümünün ve alt boyutlarının iç güvenilirlik katsayıları Cronbach Alpha tekniği ile hesaplanmıştır.
 - Ayrıca ölçek 30 kişilik öğrenci grubuna 2 hafta ara ile iki kez uygulanarak. elde edilen verilerle test-tekrar test analizleri gerçekleştirilerek ölçeğin zamana karşı dayanıklılığı saptanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk amacı olan "5-6 yaş okul öncesi çocuklarının iletişim beceri ölçeği" geçerli midir? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: KMO Değerlerine İlişkin Tablo

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi		.970
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Chi-Square	20402.823
	Sd	1035
	p	.000

Tablo 3: Faktörlerin Öz Değer Tablosu

Faktör No	Öz Değeri	Yığılmalı Yüzde
1	29.994	65.204
2	3.428	72.655
3	2.035	77.080
4	1.067	79.400

Tablo 3 "5-6 yaş okul öncesi çocuklarının iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği"nin öz değerlerini göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre, ölçek maddeleri 4 alt boyutta toplanmış olup, bu 4 boyutun toplamı çocuklarının iletişim becerilerinin %79'unu açıklıyor görünmektedir.

Tablo 4: Maddelerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

Madde no	N	x	ss	Madde no	N	x	Ss
s1	300.000	2.500	1.367	s24	300.000	2.147	1.090
s2	300.000	2.323	1.272	s25	300.000	2.557	1.326
s3	300.000	2.443	1.326	s26	300.000	2.097	1.054
s4	300.000	2.640	1.355	s27	300.000	2.113	1.051
s5	300.000	2.340	1.287	s28	300.000	2.607	1.293
s6	300.000	2.700	1.355	s29	300.000	2.430	1.223
s7	300.000	2.147	1.150	s30	300.000	2.727	1.207
s8	300.000	2.180	1.137	s31	300.000	2.837	1.195
s9	300.000	2.433	1.259	s32	300.000	2.600	1.174
s10	300.000	2.170	1.116	s33	300.000	2.293	1.238
s11	300.000	2.100	1.167	s34	300.000	2.327	1.127
s12	300.000	2.093	1.105	s35	300.000	2.113	1.125
s13	300.000	2.037	1.116	s36	300.000	2.193	1.181
s14	300.000	2.000	1.136	s37	300.000	2.427	1.266
s15	300.000	2.270	1.242	s38	299.000	2.237	1.176
s16	300.000	2.473	1.268	s39	300.000	2.610	1.315
s17	300.000	2.553	1.254	s40	300.000	2.047	1.096
s18	300.000	2.677	1.318	s41	300.000	2.233	1.202
s19	300.000	2.493	1.274	s42	300.000	2.430	1.215
s20	300.000	2.230	1.084	s43	300.000	2.623	1.299
s21	300.000	2.117	1.167	s44	300.000	2.640	1.302
s22	300.000	2.070	1.141	s45	300.000	2.383	1.206
s23	300.000	2.247	1.094	s46	300.000	2.607	1.343

Tablo 4'te görüldüğü üzere, 46 maddeden oluşmakta olan ölçeğin ortalamaları minimum 2 ile maksimum 2.837 arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin standart sapma değerleri ise, minimum 1.051 ile maksimumu 1.367 arasında değişmektedir.

Ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yük değerleri tablosu aşağıda Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5: Faktör Yük Değerleri

Madde No	Faktör	1	2	3	4
s1	1	.804	.320	.242	.195
s4	1	.801	.435	.053	.162
s3	1	.800	.384	.226	.181
s2	1	.798	.265	.303	.227
s7	1	.794	.262	.383	.186
s9	1	.767	.464	.204	.115
s6	1	.758	.488	.028	.122
s5	1	.756	.467	.203	.184
s8	1	.719	.157	.425	.179
s10	1	.695	.266	.480	.200
s33	1	.656	.297	.378	.364
s34	1	.614	.321	.464	.329
s19	1	.608	.514	.306	.095
s23	1	.555	.548	.474	.008
s26	1	.525	.460	.515	.188
s18	2	.393	.805	.195	.116
s30	2	.203	.786	.304	.240
s17	2	.432	.774	.258	.060
s25	2	.430	.769	.207	.024
s31	2	.238	.749	.295	.317
s37	2	.359	.711	.321	.254
s46	2	.406	.697	.165	.376
s16	2	.407	.691	.346	.188
s15	2	.379	.678	.425	.132
s28	2	.392	.678	.285	.198
s39	2	.403	.639	.316	.277
s32	2	.214	.591	.371	.488
s43	2	.421	.574	.143	.480
s13	3	.113	.145	.891	.087
s12	3	.104	.162	.859	.114
s11	3	.123	.062	.857	.109
s22	3	.220	.396	.746	.095
s21	3	.237	.356	.737	.106
s20	3	.225	.203	.715	.106
s35	3	.411	.321	.650	.263
s14	3	.415	.344	.642	.154
s38	3	.289	.484	.620	.295
s40	3	.406	.103	.593	.462
s36	3	.381	.421	.569	.298
s24	3	.510	.476	.560	.124
s29	3	.295	.409	.560	.398
s27	3	.508	.451	.551	.190
s45	3	.297	.304	.536	.535
s41	3	.392	.391	.519	.474
s44	4	.320	.504	.266	.614
s42	4	.381	.469	.324	.565

Tablo 5 “5-6 yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği” ile ilgili faktör analizi sonuçlarını göstermektedir. Faktör analizine göre, 4 boyutta toplanan ölçek maddelerinin boyutlara dağılımı şu şekildedir: 1. Boyut 15 madde, 2. boyut 13 madde, 3. boyut 16 madde, 4. boyut 2 maddedir.

Aşağıda ölçeğin geçerliğinin belirlenmesi aşamasında kullanılan madde analizi sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 6: “5-6 yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği” nin dört boyutunun karşılıklı İlişki Sonuçları

	Toplam		F1		F2		F3		N
	r	p	r	p	r	P	r	p	
Toplam	1.000								
F1 “Aktif iletişimde bulunma”	0.942	0.000							
F2 “İletişimde diğerlerini dikkate alma”	0.938	0.000	0.844	0.000					
F3 “İletişimde kurallara uyma”	0.919	0.000	0.791	0.000	0.787	0.000			
F4 “Karşısındakine olumlu tepki gösterme”	0.852	0.000	0.758	0.000	0.830	0.000	0.759	0.000	300.000

Tablo 6’da görüldüğü gibi “5-6 yaş grubu İletişim Becerileri Ölçeği”nin alt faktörlerinin tümü birbiriyle 0. 001 düzeyinde anlamlı ilişki gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Ayrıca her bir faktörün kendi içindeki maddelerle arasındaki ilişki incelendiğinde de maddelerin tümünün birbiriyle 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Madde Ayırtediciliklerine İlişkin Geçerlik Analizleri

Her bir faktör altında yer alan maddelerin ayırtediciliklerine ayrıca bakılmıştır. Madde analizleri sonuçlarına göre F1 “Aktif İletişimde Bulunma”, F2 “İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma” boyutunda, F3 “İletişimde Kurallara Uyma” ve F4 “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” boyutlarında tüm maddelerde 0.05 anlamlılık düzeyinde ($p < 0.05$) anlamlıdır sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek düzeyde olduğu ve ölçeği puanlayanları ölçülmek istenen özellikler bakımından ayırt edebildiği yönünde yorumlanmıştır.

Tablo 7: “5-6 yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği” nin Toplam Ölçek İçin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	üst çeyreklik			alt çeyreklik			Karşılaştırma		
	μ	ss	n	μ	ss	N	sd	t	p
F1	1.250	0.240	81.000	3.770	0.700	82.000	100.143	-30.631	0.000
F2	1.364	0.269	81.000	4.105	0.591	82.000	113.681	-38.139	0.000
F3	1.179	0.149	81.000	3.417	0.739	82.000	87.673	-26.850	0.000
F4	1.160	0.234	81.000	4.103	0.641	82.000	102.543	-38.966	0.000

Tablo 7’de “5-6 yaş grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği”nin 4 faktör boyutu ile ilgili olarak ayırtedicilik sonuçları görülmektedir. Ölçeğin faktörlerinin tümünün ayırtedicilik düzeyleri açısından 0.001 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir.

Güvenilirlik İle İlgili Bulgular

Aşağıda yer alan tablolarda “5-6 yaş Grubu Okul Öncesi Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği”nin tüm alt boyutlarını kapsayan madde analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 8: "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin Boyutlarının Birbirleriyle İlişkileri

	Toplam		F1		F2		F3	
	r	p	r	p	r	p	r	P
F1	0.942	p<0.01						
F2	0.938	p<0.01	0.844	p<0.01				
F3	0.919	p<0.01	0.791	p<0.01	0.787	p<0.01		
F4	0.852	p<0.01	0.758	p<0.01	0.830	p<0.01	0.759	p<0.01

Cronbach alpha katsayısı: 0.988

Tablo 8'de "5-6 yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin güvenilirlik sonuçları ve faktör boyutları arasında yapılan madde analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının 0.988 gibi çok yüksek bir değer aldığı belirlenmiştir. Madde toplam analizi sonuçlarına göre tüm boyutların korelasyon değerleri 0.01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tüm boyutların cronbach alpha düzeyleri ve madde analizi sonuçları aşağıda yer alan tablolarda verilmiştir.

Tablo 9: "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin "Aktif İletişimde Bulunma" Boyutunun Cronbach Alpha Değerleri

	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach Alpha Değeri
s1	.895	.977
s2	.895	.977
s3	.918	.977
s4	.876	.978
s5	.910	.977
s6	.840	.978
s7	.908	.977
s8	.805	.979
s9	.901	.977
s10	.862	.978
s19	.814	.979
s23	.827	.978
s26	.813	.979
s33	.846	.978
s34	.846	.978

F1 Cronbach Alpha: 0.979

Tablo 9'da görüldüğü gibi "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin "Aktif İletişimde Bulunma" Boyutunun cronbach alpha değeri 0.979 bulunmuştur. "Aktif İletişimde Bulunma" Boyutundan herhangi bir maddenin çıkartılması cronbach alpha değerini daha fazla yükseltmeyeceğinden madde çıkartılması gereği görülmemiştir.

Tablo 10: "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma" Boyutunun Cronbach Alpha Değerleri

	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach Alpha Değeri
s15	.858	.972
s16	.877	.972
s17	.880	.972
s18	.883	.972

s25	.843	.972
s28	.838	.972
s30	.851	.972
s31	.858	.972
s32	.792	.973
s37	.878	.972
s39	.847	.972
s43	.792	.973
s46	.871	.972

F2 Cronbach Alpha: 0.974

Tablo 10'da görüldüğü gibi "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma" Boyutunun cronbach alpha değeri 0.974 bulunmuştur. "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma" boyutundan herhangi bir maddenin çıkartılması cronbach alpha değerini daha fazla yükseltmeyeceğinden madde çıkartılması gereği görülmemiştir.

Tablo 11: "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin "İletişimde Kurallara Uyma" Boyutunun Cronbach Alpha Değerleri

	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach Alpha Değeri
s11	.738	.969
s12	.777	.969
s13	.796	.968
s14	.814	.968
s20	.730	.969
s21	.822	.968
s22	.837	.968
s24	.837	.968
s35	.853	.968
s36	.822	.968
s38	.855	.968
s29	.802	.968
s27	.838	.968
s40	.773	.969
s41	.825	.968
s45	.787	.969

F3 Cronbach Alpha: 0.970

Tablo 11'de görüldüğü gibi. "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin F3 "İletişimde Kurallara Uyma" boyutunun cronbach alpha değeri 0.97 bulunmuştur. "İletişimde Kurallara Uyma" boyutundan herhangi bir maddenin çıkartılması cronbach alpha değerini daha fazla yükseltmeyeceğinden madde çıkartılması gereği görülmemiştir.

Tablo 12: "5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği"nin F4 "Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme" Boyutunun Cronbach Alpha Değerleri

	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach Alpha Değeri
s42	2.6400	.(a)
s44	2.4300	.(a)

F4 Cronbach Alpha: 0.870

Tablo 12’ de görüldüğü gibi, “5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Ölçeği”nin F4 “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” boyutunun cronbach alpha değeri 0.87 bulunmuştur. “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” boyutu sadece 2 maddeden oluştuğu için madde çıkartma analizi gerçekleştirilememiştir. Ancak 2 maddeli bir boyuta göre oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu yapılan analiz neticesinde görülmüştür.

Test Tekrar Test Güvenilirliği

“5-6 yaş grubu İletişim Becerileri Ölçeği” 24 kişilik gruba iki hafta ara ile iki kez uygulanarak iki uygulama arasındaki ilişki saptanmıştır. Tablo 21’te test tekrar test sonucu sunulmuştur.

Tablo 13: “5-6 yaş okul öncesi çocukları için iletişim Becerileri Ölçeği” için Test Tekrar Test ile İlgili İlişkili Grup t-Testi Sonuçları

	Mean	N	ss	r	p	t	df	p
toplam-fsstop	3.236	24.000	1.102	1	.000	-1.664	23.000	0.110
	3.242	24.000	1.089					
f1toplam-f1ss	2.986	24.000	1.185	1	.000	0.000	23.000	1.000
	2.986	24.000	1.179					
f2toplam-f2ss	3.827	24.000	1.124	1	.000	-1.000	23.000	0.328
	3.833	24.000	1.110					
f3toplam-f3ss	2.984	24.000	1.168	1	.000	-1.735	23.000	0.096
	2.997	24.000	1.151					
f4toplam-f4ss	3.271	24.000	1.518	0,99	.000	0.000	23.000	1.000
	3.271	24.000	1.467					

Tablo 13’te görüldüğü gibi, faktörlerin toplam puanlarında ve toplam ölçek ortalama puanları arasında yapılan bağımlı gruplar t-testi sonucunda tüm faktörlerde ve toplam ölçek puanları arasında, 0.05’lik anlamlılık düzeyinde ($p>0.05$). anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda aralarındaki ilişki incelendiğinde toplam puanlarda ve tüm faktörlerde yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur ($r= 1,000$ ve $p<.000$). Bu sonuç ölçeğin zamana karşı değişmezlik anlamındaki güvenilirliğinin bulunduğunu ortaya çıkartmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

“5-6 yaş okul öncesi çocukları için iletişim becerileri ölçeği” 5-6 yaş grubu çocuklarının iletişim becerilerinin ölçülerek izlenmesi ve değerlendirilmesi ve izlenmesinde, çocukların iletişim becerilerindeki eksikliklerin tespit edilmesinde geçerli ve güvenilir bir araç olarak kabul edilebilir.

Bu alanda yapılmış diğer araştırmalar incelendiğinde genel olarak araştırmaların iletişim becerilerini ölçmeye yönelik ölçeklerin tespit edilmesi ve çocuklara yönelik iletişim beceri programlarının etkililiğinin incelenmesi üzerine olduğu görülmüştür. Ancak ölçeklerin içerikleri incelendiğinde buradaki araştırmada kullanılan ölçeğin içeriğinden farklı oldukları görülmüştür. Bu farklılık genel olarak alt boyutlarda ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda soruların soruluş biçimlerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan araştırmaların çoğunun çocuklardan doğrudan bilgi toplanmasına değil de çocukların çevresinde bulunan yetişkinlerden bilgi toplanmasına dayandığı görülmüştür. Yapılmış olan bu araştırmada araştırmacının iç tutarlılık değerleri çok yüksek bulunmuştur. Aşağıda sadece çocuklar üzerine yapılmış araştırmalardan örnekler verilerek ölçek bazında bu araştırma ile diğer araştırmaların benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durularak tartışılmıştır.

Ergin’in (2003) 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan iletişim becerileri programının çocukların iletişim becerileri üzerine etkisi isimli araştırmasında 4 ayrı grupta iletişim becerileri ölçekleri kullanılmıştır. Bu ölçekler diğer araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup, Ergin tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Söz konusu ölçeğin alt grupları duyguları tanıma, dinleme, göz kontağı kurma, duygularını ifade etme şeklindedir. İletişim becerilerine yönelik hazırlanmış olan söz konusu ölçek, burada geliştirilen ölçekten farklı olarak çocuklara doğrudan uygulanmak üzere tasarlanmıştır.

Görgülü'nün (2009) yapmış olduğu "Drama Destekli Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin Okulöncesi 5-6 yaş Çocuklarının İletişim Becerileri Üzerine Etkisi" isimli araştırmasında geliştirmiş olduğu ölçek öğretmenlerin 5-6 yaş grubu çocukların iletişim becerilerini değerlendirmesi amacıyla hazırlanmıştır. Görgülü'nün çalışmasında ortaya çıkan alt boyutlar "sözel iletişim", "sözel olmayan iletişim", "iletişim engellerinden kaçınma" ve "nezaket içerikli iletişim"dir. Bu çalışmada ortaya çıkan alt boyutlar Görgülü'nün çalışmasında ortaya çıkan alt boyutlardan farklı olarak "aktif iletişimde bulunma", "iletişimde diğerlerini dikkate alma", "iletişimde kurallara uyma" ve "karşısındakine olumlu tepki gösterme" şeklindedir. İki çalışma arasındaki diğer bir fark, Görgülü'nün geliştirdiği ölçeğin veri toplama aşamasında araştırmacı bizzat gözlem yaparak çocukları değerlendirmiştir. Bu çalışmada ise çocukların iletişim becerilerinin değerlendirilmesi öğretmenlerin gözlemi aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Bayrakçı (2007) Okul öncesinde yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerileri üzerine etkisi isimli araştırmasında okulöncesi programında yer alan ve uygulanan sosyal- duygusal.dil ve bilişsel alanlarla ilgili yaratıcı drama etkinliklerinin. iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan sözkonusu araştırmada da iletişim becerilerini ölçmek amacıyla bir anket geliştirilmiş olup güvenilirlik düzeyi 0.82 olarak bulunmuştur. Ancak Bayrakçı'nın kullandığı anket, bu araştırmadaki ölçekten oldukça farklıdır. Bayrakçı'nın hazırlamış olduğu anket öğretmenlerin drama uygulamalarındaki programların çocukların iletişim becerilerine katkısının ne düzeyde olduğunu öğretmenlerin görüşlerini sorarak almaya yönelik bir soru listesidir. Bu araştırmada geliştirilen ölçek Bayrakçı'nın (2007) geliştirdiği soru listesine dayanan ankete göre daha güvenilir ve geçerlidir denilebilir.

Öneriler

Bu araştırmada geliştirilen ölçek ile 5-6 yaş çocuklarının iletişim becerileri değerlendirilebilir, çocukların iletişim becerilerindeki eksiklikler tespit edilebilir ve eksiklik hissedilen noktalara uygun eğitim programları hazırlanarak iletişim becerilerinin gelişiminin desteklenmesi mümkün olabilir.

Ancak burada geliştirilen ölçeğe ek olarak çocukların iletişim becerilerini, öğretmenler yoluyla değil de doğrudan ölçebilecek çocuklara yönelik yeni ölçeklerin geliştirilmesi önerilebilir. Ayrıca ölçmenin daha güvenilir yapılabilmesi açısından bir anne-baba formu hazırlanarak, anne-babaların gözlemlerinden de yararlanılabilir.

Geliştirilen ölçek kullanılarak anne-baba-öğretmen iletişim biçimlerinin çocukların iletişim gelişimlerine ve tarzlarına olan etkilerine yönelik yeni araştırmalar yapılması önerilebilir.

Geçerlik ve güvenilirliği saptanan iletişim becerileri ölçeği alt ve üst sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına da uygulanarak aradaki farkın araştırılması önerilebilir.

5-6 yaş okul öncesi çocukları için geliştirilen bu ölçeğin diğer yaş grupları için de standardizasyonunun yapılması önerilebilir.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya'da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen "3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014"de bildiri olarak sunulmuş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından değerlendirilerek bu sayıda yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

Bozkurt, E. (1999). Bireylerin İletişim Sorunları ve İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. Ankara: Sayı:142 ss. 58-60, erişim tarihi: Aralık 2012 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/medergi/16.htm>

Cüceloğlu, D. (1995). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağdaş, A. (2006). Çocukla iletişim ve beden dilini kullanma (Ed: A. Solak) *İnsan ilişkileri ve iletişim*. Ankara: Hegem Yayınları.

Çağdaş, A. (2008). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Çam, S. (1997). İletişim becerileri eğitimi programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demiray, U. (1994). *İletişim ötesi iletişim*. Eskişehir: Turkuaz Yayınları.

Deniz, İ. (2003). İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Dökmen, Ü. (1996). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ergin, H. (2003). İletişim Becerileri Eğitim Programının Okulöncesi Dönem Çocuklarının İletişim Becerisi Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. Washington DC, SAGE.

Görgülü, F. (2009). Drama Destekli Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin Okul Öncesi 5-6 Yaş Çocuklarının İletişim Becerisi Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kocaman, V. (2006). Çocuklarda İletişim Becerilerin Arttırma Yöntemleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yavuz, K. E. (2001). *Eğitim-öğretimde çoklu zekâ teorisi ve uygulamaları*. Ankara:

Yurdugül, H. (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.